

Час рухацца наперад

Старшыня Нацыянальнай
камісіі Рэспублікі Беларусь
па справах ЮНЕСКА
Уладзімір ШЧАСНЫ:

— Мне, як прадстаўніку да-
камп'ютарнага пакалення,
галоўнай крыніцай ведаў ба-
чыцца кніга. Разам з тым час
рухаецца наперад, і атрыман-
не інфармацыі ўжо аказваецца
немагчымым без прымянення
інфармацыйна-камунікатыў-
ных тэхналогій. З улікам гэта-
га і ЮНЕСКА надае асаблівую
ўвагу выкарыстанню такіх тэх-
налогій для забеспячэння до-
ступу да інфармацыі. Пацвяр-
джэннем таму з'яўляецца вялі-
кая колькасць нацыянальных
і рэгіянальных праектаў, якія
ажыццяўляюцца па ініцыяты-
ве і з удзелам Нацыянальнай
камісіі Рэспублікі Беларусь па
справах ЮНЕСКА. Падставай
для праграмы “Памяць свету”,
заснаванай у 1992 годзе, стала
асэнсаванне неабходнасці за-
беспячэння доступу да даку-
ментальнай спадчыны розных
краін і яе захаванасці. Пры
гэтым было сфармулявана са-

мо паняцце дакументальнай
спадчыны як дакументаванай
калектыўнай памяці народаў
свету, што ўяўляе сабою вялі-
кую частку сусветнай культур-
най спадчыны.

Сумесна з Нацыянальнай
бібліятэкай Беларусі створа-
на электронная бібліятэка бе-
ларускай літаратуры, у якую
ўвайшла тысяча твораў XII —
XX стст. У 2007 годзе адбылася
прэзентацыя кампакт-дыска
“Электронная бібліятэка —
школьнікам” і праекта “Новая
тэхналогія стварэння гукавой
кнігі для сляпых”. Гэты праект
стаў другім этапам раней рэа-
лізаванага Нацыянальнай бі-
бліятэкай Беларусі пад эгідай
ЮНЕСКА праекта па стварэнні
кампакт-дыска “Электронная
бібліятэка — школьнікам” з
поўнымі тэкстамі твораў, уклю-
чаных у школьную праграму па
беларускай і рускай літаратуры
для 9 — 11 класаў. На аснове
тэхналогіі “гукавой кнігі для
сляпых” створаны сінтэзатар
мовы для праслухоўвання тэк-
стаў на беларускай, рускай і

англійскай мовах, які пасля
можа быць выкарыстаны для
аўтаматычнага агучвання ўсіх
электронных тэкстаў, у тым
ліку ў Інтэрнэце.

Адной з усеабдымных мэт
ЮНЕСКА з'яўляецца пабудова
інклюзіўных таварыстваў
ведаў з дапамогай інфарма-
цыйных і камунікатыўных
тэхналогій для захавання,
прымнажэння і распаўсюдж-
вання ведаў у галіне адукацыі,
навукі, культуры. Сектарам
інфармацыі ЮНЕСКА быў
рэалізаваны праект па пашы-
рэнні адкрытага доступу да
навуковай інфармацыі і да-
следаванняў.

Адкрыты доступ прадуг-
леджвае, што ўладальнік пра-
воў прадастаўляе ў агульнасу-
светным маштабе безадзыўнае
права капіраваць, выкарыстоў-
ваць, распаўсюджваць і пера-
даваць інфармацыю, а таксама
трансфармаваць яе ў любы ад-
вольны фармат з адпаведнай
спасылкай на першага аўтара.
Дзякуючы гэтаму навуковыя
работнікі і навучэнцы ўсіх кра-
ін свету атрымаюць пашыраны
доступ да ведаў.

Цяпер у адкрытым доступе
знаходзіцца больш як 6 000
часопісаў і больш як 1 200
архіваў дадзеных розных ус-
тановаў. Апошнім часам больш
як тысяча карыстальнікаў ус-
танавілі вядомае праграмнае
забеспячэнне для пошуку да-
дзеных у архівах — DSpace.
Пры гэтым усяго толькі 20
працэнтаў артыкулаў з наву-
ковых часопісаў знаходзяцца
ў адкрытым доступе.

ЮНЕСКА будзе імкнуцца да
ўстанаўлення супрацоўніцтва
на сістэматычнай аснове і за-
беспячэння больш эфектыў-
най каардынацыі па пытаннях
адкрытага доступу з такімі
ўстановамі ААН, як Сусвет-
ная арганізацыя аховы зда-
роўя, Харчовая і сельскагас-
падарчая арганізацыя Аб'яд-
наных нацый, Праграма ААН
па навакольным асяроддзі і
Сусветная арганізацыя інтэ-
лектуальнай уласнасці.

Забеспячэнне адкрытага до-
ступу — задача тэхнічна скла-
даная. Яшчэ цяжэй дабіцца
безадзыўнага права капіра-
ваць, выкарыстоўваць, рас-
паўсюджваць і перадаваць ін-
фармацыю, трансфармаваць
яе ў іншы фармат у рамках
законнай дзейнасці са спасыл-
кай на аўтара. Таму стратэгія
мусіць прадбачыць кансуль-
тацыі з дзяржавамі і спецыя-
лізаванымі ўстановамі, выву-
чэнне нацыянальных закана-
даўстваў.

Вельмі дарэчы з'яўляецца
рашэнне па стварэнні Гло-
бальнага партала па адкры-
тым доступе, у якім будуць
размешчаныя ўсе публікацыі
ЮНЕСКА пасля прыняцця
арганізацыяй палітыкі адкры-
тага доступу.

У праграме ЮНЕСКА па
камунікацыі і інфармацыі на
2012 — 2013 гг. прадугледжва-
ецца падтрымка і ўмацаванне
бібліятэк і архіваў як устаноў,
якія робяць свой унёсак у та-
варыства ведаў, далейшае ўма-
цаванне лічбавай бібліятэкі, з
тым каб зрабіць даступнымі
ў анлайнавым рэжыме і бяс-
платнымі ў карыстанні рэдкія
і ўнікальныя дакументы з бі-
бліятэк і ўстановаў культуры па
ўсім свеце.